

Kauzalita a „platnost“ / „Vládnutí“ a kauzalita

Rozdíl mezi kauzálním myšlením (teorií kauzality) a myšlením toho, co „býti má“, je rozdílem mezi orientací na to, co „váží“ a převažuje, a orientací na to, co vládne a převládá. Pro nejstarší filosofy byla ARCHÉ jednak tím, co bylo a je „první“, ale také co „vládne“. Teprve později byla tato „vláda“ redukována na „setrvalost“ a „setrvačnost“, tedy nehnulost a nehybnost. Vláda je svou podstatou, svým bytostným charakterem čímsi organizujícím, je organizující, pořádající mocí. Vládnutí, ovládnutí předpokládá ovšem na druhé straně připravenost a ochotu nechat se ovládat. Vláda není tedy jednostranná, ale předpokládá součinnost ovládaných. Kauzální myšlení se žádnou součinností nepočítá: následek je v příčině už „obsažen“, příčina nemá „svobodu“, tj. nemůže vést k jinému následku, následek nemá možnost být jiný (ledaže by byl následkem jiné příčiny). Vláda naproti tomu může být navzdory všem tlakům a kontrolám obcházena, může jí být vypovězena neposlušnost, může být dokonce ignorována. Proto se také pro „zákonitosti“ vlastně toto pojmenování nehodí, a musíme proto velmi pečlivě rozlišovat mezi zákonitostmi (jakožto pravidelnostmi, setrvačnostmi) a zákony (jakožto jejich myšlenkovým uchopením a formulací).

(Písek, 980803-2.)